

Een Europese verzorgingsstaat?

Frank Vandenbroucke
Universiteit van Amsterdam

Lezing SIB-Utrecht
16 januari 2018

Europese integratie en sterke nationale welvaartsstaten: een tragisch dilemma?

- De *founding fathers* geloofden in *opwaartse convergentie*
 - Economisch beleid: Europees
 - Sociaal beleid: nationaal
 - Coördinatie van sociale zekerheidsrechten: non-discriminatie
- Deze optimistische hypothese klopt niet meer sinds het midden van de jaren 2000: groeiende ongelijkheid binnen en tussen lidstaten

Europese integratie en sterke nationale welvaartsstaten: een tragisch dilemma?

- De *founding fathers* geloofden in *opwaartse convergentie*
 - Economisch beleid: Europees
 - Sociaal beleid: nationaal
 - Coördinatie van sociale zekerheidsrechten: non-discriminatie
- Deze optimistische hypothese klopt niet meer sinds het midden van de jaren 2000: groeiende ongelijkheid binnen en tussen lidstaten
- Oorzaken?
 - **Een tragisch dilemma?**

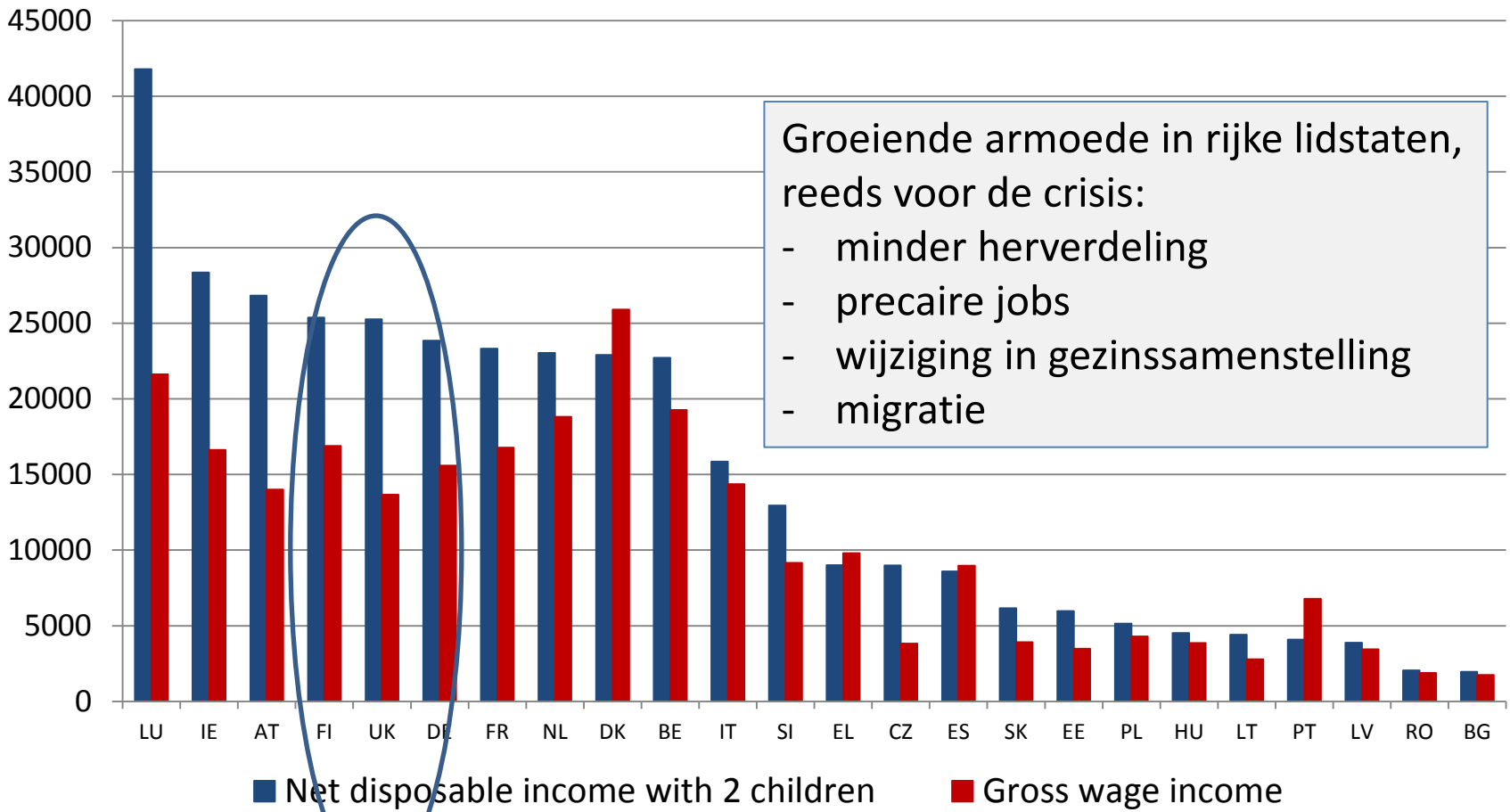
De Europese inkomensladder: een bewegende spreidstand

	Roemenië	Denemarken
Top quintiel 4	32%	133%
Top quintiel 3	30%	140%
Top quintiel 2	28%	145%
Top quintiel 1	23%	152%

100% = gemiddelde van de 27 lidstaten

Wat overheden kunnen: netto-koopkracht van minimumloner met partner en twee kinderen

Bron: CSB/MIPI

EU28: openheid ⇔ nationale sociale samenhang?

- Leidt non-discriminatie tot *bijstandstoerisme*?
- Druk op de onderkant van de arbeidsmarkt?
 - Migratie binnen EU & migratie van buiten EU
 - Samenhang met (doorgesloten) flexibilisering
 - Samenhang met Europese regelgeving (detachering)
- Evenwicht is mogelijk: *fair mobility*
- De detacheringsrichtlijn
- Minimumlonen: volledige dekking en helderheid

Europese integratie en sterke nationale welvaartsstaten: een tragisch dilemma?

- De *founding fathers* geloofden in *opwaartse convergentie*
 - Economisch beleid: Europees
 - Sociaal beleid: nationaal
 - Coördinatie van sociale zekerheidsrechten: non-discriminatie
- Deze optimistische hypothese klopt niet meer sinds het midden van de jaren 2000: groeiende ongelijkheid binnen en tussen lidstaten
- Oorzaken?
 - Een tragisch dilemma?
 - **Verlies aan beleidsvermogen: een muntunie zonder schokdempers**

EMU: stabiliteit, solidariteit en soevereiniteit

- Muntunies centraliseren risico's, met het oog op stabiliteit:
 - Spreiding van risico's (pooling)
 - Externe effecten (vaccinatie)
- EMU als een 'verzekeringsunie':
 - Goede nationale werkloosheidsverzekering is in *ieders* belang
 - Herverzekering van nationale werkloosheidsverzekering?
- **Paradox:**

VSA consolideren zwakke solidariteitsmechanismen in de staten met solidariteitsmechanismen op het federale niveau;
EU lukt er niet in om sterke solidariteitsmechanismen in de staten te ondersteunen met solidariteit op het EU niveau.

EMU: stabiliteit, solidariteit en soevereiniteit

- Muntunies centraliseren risico's, met het oog op stabiliteit:
 - Spreiding van risico's (pooling)
 - Externe effecten (vaccinatie)
- EMU als een 'verzekeringsunie':
 - Goede nationale werkloosheidsverzekering is in *ieders* belang
 - Herverzekering van nationale werkloosheidsverzekering?
- **Politieke puzzel van:**
 - Bindende afspraken ↔ soevereiniteit
 - Wantrouwen ↔ solidariteit
 - Obsessie met *moral hazard* (misbruik), die ons verhindert om ze aan te pakken

Markeert 2017 een keerpunt in het Europese beleid?

- Een basisconsensus over het Europese sociale model is noodzakelijk
- Een ***Europese Pijler van Sociale Rechten***
(Göteborg, 17.11.2017)
 - Kwaliteit van werkloosheidsverzekering
 - Minimumlonen
 - Belang van gecoördineerd, collectief sociaal overleg
 - ...

Markeert 2017 een keerpunt in het Europese beleid?

- Een basisconsensus over het Europese sociale model is noodzakelijk
- Een ***Europese Pijler van Sociale Rechten***
(Göteborg, 17.11.2017)

– Kwaliteit van werkloosheids

– Minimum

– Belasting

– ...

Moet hardgemaakt worden
op basis van duidelijk werkprogramma en
heldere doelstelling over betekenis van 'sociaal Europa'
... overleg

Een Europese Sociale Unie

Een Europese Sociale Unie:

- ondersteunt nationale welvaartsstaten in sommige van hun sleutelfuncties (op systeemniveau, bv. stabilisatie, belastingconcurrentie)
- oriënteert de ontwikkeling van nationale welvaartsstaten met algemene sociale standaarden en doelstellingen, waarbij keuze van 'ways and means' bij lidstaten ligt;
- op basis van een operationele definitie van het Europese sociale model.

⇒ Solidariteit, binnen lidstaten, tussen lidstaten

⇒ Om zo beleidsvermogen te heroveren

www.frankvandenbroucke.uva.nl

Literatuur

- 1) Vandenbroucke, Sociaal beleid in een muntunie: puzzels, paradoxen en perspectieven, Oratie aan de Universiteit van Amsterdam, 1 juni 2016
- 2) Vandenbroucke, Risk Reduction, Risk Sharing and Moral Hazard: A Vaccination Metaphor, *Intereconomics*, Vol. 52, May/June 2017, Number 3, pp. 154-159.
- 3) Vandenbroucke, From the Gothenburg Social Summit to a European Social Union, *Social Europe*, 27 November 2017, <https://www.socialeurope.eu/gothenburg-social-summit-european-social-union>
- 4) Vandenbroucke, Barnard, De Baere (eds.), *A European Social Union after the Crisis*, Cambridge: Cambridge University Press, September 2017 (introductory chapter in Open Access on www.frankvandenbroucke.uva.nl, item 263).
- 5) Vandenbroucke, *Structural convergence versus systems competition: limits to the diversity of labour market policies in the European Economic and Monetary Union*, ECFIN discussion paper 065, European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Brussels, 20 July 2017, <http://ssrn.com/abstract=3008621>
- 6) Vandenbroucke, *België en Nederland: kleine welvaartsstaten in Europa*, Vierendertigste Pacificatielezing, Breda, 11 november 2017
- 7) Vandenbroucke and Rinaldi, Social inequalities in Europe – The challenge of convergence and cohesion. In: Vision Europe Summit Consortium (eds.): *Redesigning European welfare states – Ways forward*, Gütersloh